

LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON ASETUSLUONNOKSESTA KALASTUKSESTA TENOJOEN VESISTÖN SIVUVESISTÖISSÄ

Tämä on lausuntoni valtioneuvoston asetusluonnoksesta, joka koskee kalastusta Tenojoen vesistön sivuvesistöissä. Asun itse Utsjokivarressa ja minulla on kokemusta kalastuksesta Utsjoen vesistön lisäksi vain Vetsijoen ja Kuoppilasjoen vesistöissä. Lausuntoni ei siksi ota kantaa asetusluonnokseen Pulmankijoen vesistön eikä Kuoppilajoen vesistön yläpuolisten sivuvesien osalta.

Tarve säädellä kalastuksen määrää

Teno-sopimuksessa painotetaan tarvetta suojella ja turvata Tenojoen vesistön kalakannat tarkoituksenmukaisella ja varovaisuusperiaatteeseen perustuvalla kalastuksen säätelyllä, ja määrätään, että säätely on toteutettava siten, että eri lohikantojen hoitotavoitteet saavutetaan.

Tänä vuonna uusi kalastuslaki astui voimaan myös valtion vesialueilla Tenon sivuvesissä. Vanhan kalastuslain aikana näille alueille myönnettiin vapakalastuslupia vain Utsjoen, Inarin ja Enontekijön kuntalaisille ja tämän johdosta niihin kohdistuva kalastuspaine oli pieni.

Jatkossa Metsähallitus (MH) tulee myymään näille alueille kalastuslupia kenelle tahansa. Se on viime vuoden lopulla esittänyt MH:sta annetun lain mukaiselle neuvottelukunnalle aikovansa myydä 1600 lupaa Utsjokeen, Kuoppilasjokeen, Tsarsjokeen ja Tsuokkajokeen sekä 750 lupaa Vetsijokeen.

MMM kirjoitti Teno-sopimuslain perusteluissa (sivu 48) näin:

Sivuvesien lohikantoihin kohdistuvaa kalastuspainetta pyrittiin hillitsemään kalastuslain 10 §:n 2 momentin sisältämällä rajauksella, jonka mukaan Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnassa asuvien oikeus saada Metsähallitukselta maksuton lupa kalastukseen kyseisissä kunnissa sijaitsevilla valtion vesialueilla ei koske Tenojoen vesistön lohen- ja taimenen nousualueita. Vaelluskalojen kestävä kalastusta ei nähty mahdolliseksi järjestää siten, että kuntalaisilla olisi täysin rajoittamaton, kyseisiin vaelluskalakantoihin kohdistuva kalastusoikeus.

MH:n esitys osoittaa, että on käymässä päin vastoin. MH on korvaamassa kuntalaisten Tenon sivuvesiin kohdistaman vähäisen kalastuspaineen valtavalla turistikalastuspaineella, mikä on täysin uuden Teno-sopimuksen varovaisuusperiaatteen vastaista. MH esitys on osoittanut, ettei se ole sellainen vastuullinen taho, jolle voisi antaa minkäänlaista harkintavaltaa kalastuksen sääntelemiseksi valtion alueilla Tenon sivuvesissä.

Utsjoen kirkonkylän yhteisen kalaveden osakaskunta ei ole yhtään MH:ta vastuullisempi kalastuksen järjestäjä. Viime vuosien varsinaisissa kokouksissa enemmistö on ollut sitä mieltä, että jokainen (vaikka kuinka pieni) osakastila (yli 600 kpl) voi lunastaa halvan, koko vuoden voimassa olevan vapakalastusluvan. Sen lisäksi isommat osakastilat voivat lunastaa manttaalien määriin perustuvia lupia käytännössä ilman ylärajaa ja myydä niitä eteenpäin kenelle tahansa. Tällaisten lupien markkinahinta oli viime vuonna 10 euroa/vuorokausi. Yhteensä vapakalastuslupia lunastettiin viime vuonna Utsjoen kk:n yhteisen kalaveden osakaskunnan alueelle tuhansiksi vuorokausiksi.

MH:n ja Utsjoen kk:n yhteisen kalaveden osakaskunnan edesvastuuttoman luvanmyyntikäytännön takia asetukseen on sisällytettävä kuhunkin Tenon sivuveteen myytävien lupien enimmäismäärät samaan tapaan kuin on Tenojoen vesistön kalastussäännössä. MH ja osakaskunnat voivat sitten jakaa ko. lupamäärät omistamiensa vesialueiden suhteessa. Jos näin ei menetellä, käy niin, että kalastuspaine siirtyy yhä enenemässä määrin Tenon pääuomasta (missä kalastuslupien määriä on rajoitettu ja hintoja nostettu) sen sivuvesiin. Tämä nollassa uuden Teno-sopimuksen pääuomaan kohdistuvat kalastusrajoitukset.

Myös kiinteillä pyydyksillä tapahtuva ns. erityisperusteisen verkko- ja patokalastus on tällä hetkellä rajoittamatonta. Mikä tahansa tila, jolla on erityisperusteinen kalastusoikeus johonkin vesialueeseen Tenon sivuvesissä, voi riippumatta osuutensa suuruudesta vapaasti kalastaa ko. alueella lohta verkolla tai padolla. Tällainen Teno-sopimuksen vastainen säätelemätön kalastus on saatava loppumaan. Siksi asetukseen on sisällytettävä ehdoton kieltä kalastaa erityisperusteisilla oikeuksilla sellaisilla vesialueilla, joiden kalastusta ei ole kalastuslain 5. luvun mukaisesti järjestetty.

Pykäläkohtaiset lausumat

Pykälä 1

Tsuokkajoki tulee lisätä asetuksen soveltamisalueeseen, koska se on Tenojoen sopimuksen karttaliitteessä 1 merkitty lohien nousualueeksi ja koska sinne tosiasiallisesti nousee lohia. Viime kesänä Tenon lohi nousi Tsuokkajokea pitkin aina Vuogjärveen asti ja tätä positiivista kehitystä pitää asetuksella edesauttaa. Tsuokkajoen alaosa on osakaskunnan vesialuetta eikä sen kalastusta voida rajoittaa Metsähallituksen (HM) kiintiöpäätöksillä.

Pykälä 2

Pykälän mukaan katiskan käyttö, onkiminen ja pilkkiminen on sallittu "koski- ja virta-alueiden ulkopuolella". Tämä on epämääräinen sanonta, joka johtaa tulkintaongelmiin. Lohien suojelun kannalta on tärkeää kieltää onkiminen ja pilkkiminen koskien ja virtapaikkojen niskoilla ja alustoilla, sillä juuri näillä alueilla talvikkolohet keväisin majailevat. Siksi ehdotan käytettäväksi samaa sananmuotoa kuin pykälässä 4 eli:

4) katiska, onkiminen ja pilkkiminen järvissä 200 metriä kauempana joen niskalta tai suulta.

Pykälä 3

Kalastuskieltoalueissa on lueteltu

4) Čarsejohka alaputouksen alapuolelta ylävirtaan

Tämä on epämääräinen sanonta ja johtaa tulkintaongelmiin siitä, onko kalastus sallittua putouksen alapuolisella alueella, missä lohi matalassa vedessä odottaa nousua putoukseen. Perusteluissa lukee "Tästä syystä rauhoitusalue on laajennettu käsittämään koko Tsarsejoki." Koko Tsarsejoen rauhoittaminen on perusteltua myös siksi, että sen alaosan rannat kuuluvat Kevon luonnonpuistoon, eikä luonnonpuistosta käsin tapahtuva kalastus ole sallittua paitsi Utsjoen kunnan asukkaille.

Kohta 4) pitää perusteluitten mukaisesti muuttaa muotoon:

4) Čarsejohka

Kalastuskieltoalueista puuttuu kokonaan nykyisen asetuksen mukainen kieltä kalastaa kudotuilla pyydyksillä sivujokien suilla. Tenon kalastussäännössä kalastuskieltoalue sivujokien suilla laajennettiin 50 metristä 200 metriin. Ei voi olla niin, että sivuvesiasetuksessa vastaava kieltä kokonaan kumotaan.

Nykyisen sivuvesiasetuksen pykälän 16 sisältö on siksi ehdottomasti lisättävä pykälään 3 tai laadittava sitä varten oma pykälä, joka kattaa myös järvilaajentumiin laskevat sivujoet. Ehdotus uudeksi kohdaksi pykälään 3:

6) Sellaisen sivujoen kohdalla, johon lohi nousee, ei pääjoessa tai pääjoen järvilaajentumassa saa asettaa kudottuja pyydyksiä sivujoen alapuolella 200 metriä lähemmäksi eikä sivujoen yläpuolella 50 metriä lähemmäksi sivujoen ja pääjoen tai sivujoen ja järvilaajentuman välistä rajaa.

Jos tätä lisäystä ei tehdä, ei Kevojokeen ja Čarsejohkaan pääse nousemaan lohia kuin rauhoituspäivinä. Lisäys on myös tärkeä lohen pääsyn varmistamiseksi Tsuokkajokeen.

Pykälässä 3 kielletään kalastus Kevojoessa Kevon luonnonpuistossa valtiolle kuuluvissa vesissä lukuunottamatta muun kalan pyyntiä järvilaajentumissa. Uuden kalastuslain voimaantullessa Kevojoki luonnonpuistossa olisi jäänyt ainoaksi paikaksi, missä Utsjoen kunnan asukkaat olisivat voineet harjoittaa ruuhkatonta lohen kalastusta. Kalastuksella Kevojoessa on myös pitkät historialliset perinteet ja se on ollut tärkeä kalastuskohde Utsjoen asukkaille.

Ehdotan siksi, että kalastus Kevojoessa Kevon luonnonpuistossa kielletään lukuunottamatta Tenojoen vesistön jokilaaksoissa vakinaisesti asuvia henkilöitä:

5) Kevojoessa Kevon luonnonpuistossa valtiolle kuuluvissa vesissä lukuun ottamatta Tenojoen vesistön jokilaaksoissa Utsjoen kunnassa vakinaisesti asuvia henkilöitä.

Jos tällaista lievennöstä ei voida tehdä, tulee luonnoksessa olevaa tekstiä tulkintaerimielisyyksien estämiseksi täsmentää:

5) Kevojoessa Kevon luonnonpuistossa valtiolle kuuluvissa vesissä lukuun ottamatta muun kalan pyyntiä järvilaajentumissa 200 metriä kauempana joen niskasta tai suulta.

Pykälä 5

Kalastus vavalla ja vieheellä tulee lopettaa Tenon kalastussäännön mukaisesti Tenon alaosan sivuvesistöissä (Pulmankijoen, Vetsijoen, Utsjoen ja Kuoppilasjoen vesistöt) jo 11.8. Tämä siksi, että Tenon alaosan sivuvesiin ei enää elokuun 10 päivän jälkeen nouse kuin hyvin pieniä määriä uusia lohia eikä vanhojen, jo tummuneiden lohien kalastus ole mietenkään perusteltua.

Ehdotus pykäläksi 5:

Kalastus vavalla ja vieheellä on sallittu kesäkuun 1 päivästä elokuun 20 päivään lukuunottamatta Pulmankijoen, Vetsijoen, Utsjoen ja Kuoppilasjoen vesistöjä, joissa kalastus on sallittu kesäkuun 1 päivästä elokuun 10 päivään.

Pykälä 7

Pykälässä pitää kieltää vapakalastus sen jälkeen kun kiintiö on tullut täyteen. Lohien räakkääminen ja vahingoittaminen sen jälkeen, kun saaliskiintiö on täyttynyt, ei ole mitenkään perusteltua. Myös saaliskiintiön ylittämisen valvolta vaikeutuu, jos kalastusta ei kiintiön täyttyessä tarvitse lopettaa.

Vapakalastuksen lisäksi kalastus kiinteillä pyydyksillä on saatava kestäväälle pohjalle viikkokohtaisten saaliskiintiöiden avulla.

Ehdotus pykäläksi 7:

Pykälä 7: Lohen saaliskiintiö kalastuksessa

Poiketen kalastusasetuksen 4 §:n 1 momentissa säädetyistä vapa- ja viehekalastuksessa on

sallittua enintään yhden lohien saaliiksi ottaminen kalastajaa ja vuorokautta kohti. Kun saaliskiintiö on tullut täyteen, on kalastus vavalla ja vieheellä siltä vuorokaudelta lopetettava. Pato- ja verkkokalastus on siltä viikolta lopetettava, kun 3 lohta on otettu saaliiksi.

Pykälä 8

Kalastuksen valvonnassa olen usein törmännyt tilanteeseen, jossa vapakalastaja seisoo yli 10 metrin päässä seisovasta verkosta, mutta heittää vieheensä niin, että se ui aivan verkon vierestä. Tiedustelin tällaisen kalastuksen laillisuutta Kalatalouden keskusliiton lakimieheltä ja hän kertoi, että kalastuksen pitää kaikilta osin tapahtua sallitulla alueella. Epäselvyyksien välttämiseksi ehdotan pykälään 8 seuraavaa muutosta:

Pykälä 8: Kielletyt vapakalastusalueet

Viehekalastus on kaikilta osin (kalastaja ja viehe) kielletty:

...

Pykälät 9 ja 10

Pykälissä käytetään termejä "Utsjoki", "Vetsijoki" ja "Pulmankijoen vesistö". Tämä johtaa tulkintaongelmiin, sillä on epäselvää, kattavatko ko. termit myös Utsjoen ja Vetsijoen järvilaajentumat. Siksi pitää käyttää termejä "Utsjoki ja Vetsijoki järvilaajentumineen".

Verkko- ja patokalastus tulee sallia vain Utsjoen, Vetsijoen, ja Pulmankijoen vesistöissä ja kalastusajan tulee olla sama kuin pääuomassa. Jos viikottainen kalastusaika on sivuvesissä pääuomaa pidempi, käy niin, että verkko- ja patokalastuspaine siirtyy Tenon pääuomasta sen sivuvesiin.

Verkko- ja patokalastusajan rajoittaminen on tärkeää etenkin Utsjoen pääuoman yläosan lohikannalle, joka on uhanalainen. Utsjoen pääuoman yläosaan on perinteisesti noussut suurempia, helpommin verkkoihin ja patoihin jääviä lohia kuin Kevo- ja Tsarssijokiin. Niiden mahdollisuuksia päästä kutualueilleen on siksi edistettävä verkko- ja patokalastusaikoja lyhentämällä, jotta Teno-sopimuksen edellyttämä hoitotavoite saavutetaan.

Pykälä 11

Sallittu kudottujen pyydysten määrä per kiinteistö ei saa Utsjoessa, Vetsijoessa ja Pulmankijoen vesistöissä olla suurempi kuin Tenon pääuomassa eli myös niissä tulee sallia vain yhden pyydysten käyttö kiinteistöä kohti.

Utsjoella 11.4.2017

Juha Heinänen
jh@tutpro.com
0407058050